

Александар М. Новаковић¹

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

ИНИЦИЈАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ И МОГУЋНОСТИ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА НАСТАВНИКА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Сажетак: Предмет овога рада је анализа стручне спреме актуелних предавача српског као страног језика и могућности њиховог професионалног развоја, са циљем стварања јасније слике о променама у наставној пракси које су се догодиле током четрдесетогодишњег развоја наставе српског као страног језика. У истраживању су коришћене метода теоријске анализе са техником анализе садржаја, као и дескриптивна метода са техником анкетања. Анализа резултата истраживања, спроведеног средином септембра 2022. године, показала нам је да се, поред наставника српског као матерњег језика, овом врстом наставе баве и наставници страних језика (енглеског, немачког, руског, арапског), наставници математике (!?) и, тек однедавно, наставници школовани за предаваче српског као страног језика на филолошким и филозофским факултетима у Крагујевцу, Новом Саду и Београду. У настојању да се у датој области усавршавају, предавачи српског као страног језика најчешће похађају семинаре, прате научну и стручну литературу, учествују у радионицама и на конференцијама и прилагођавају материјале за учење страних језика. Нажалост, програма за стручно усавршавање је врло мало, те њихова акредитација, организација и реализација представља активност од изузетне важности за будући развој ове научне дисциплине.

Кључне речи: српски језик као страни, предавачи, иницијално образовање, континуирано усавршавање

1. Увод

---

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

Квалитет наставе страног језика директно је условљен радом наставника, који представља важну карику у остваривању постављених наставних циљева. Од њега се очекује да својим стручним знањем, вештинама, вредностима, мотивацијом и ставовима подстакне ученика на ангажовање, развој и усавршавање свих језичких компетенција. У *Стандардима компетенција за професију наставника и њихов професионални развој* (2011: 2) издвајају се четири групе компетенција: 1) стручне компетенције, 2) методичке компетенције, 3) психолошке компетенције (подршка развоју личности ученика) и 4) комуникативне и социјалне компетенције. Иако се односе на наставничку професију уопште, у потпуности одговарају природи посла и професионалном лику наставника страног језика. Већи број домаћих и страних аутора бавио се питањем особина које успешан наставник (страног језика) мора поседовати – Фримен 2002; Скривенер 2005; Борг 2006; Визек Видовић 2009; Ђигић 2013; Видаковић 2016; Ђорђевић 2016; Бодрич 2017; Дурбаба 2018. Сви они су сагласни да се од наставника очекује да развија свој професионални идентитет током читавог радног века, јер је његова изградња „несумњиво дуг процес који се не завршава током факултетског образовања” (Јовановић Пејовић 2012: 407),² због чега је у обавези да непрекидно прати достигнућа у струци којом се бави, промишља о сопственим поступцима, коригује их по потреби, креативно осмишљава нове приступе, као и да предузима многе друге активности које спречавају рутинско, механичко обављање посла (Дурбаба 2018: 133). Другим речима, стицање факултетског образовања представља само први корак у формирању професионалног идентитета наставника страног језика, током кога почиње развитак свих неопходних компетенција: „Образовање наставника се превасходно одвија на факултетима, током основних академских студија (четири године, 240 ЕСПБ), мастер академских студија (једна година, 60 ЕСПБ) и докторских студија (три године, 300 ЕСПБ)” (Зобеница, Стипанчевић 2016: 159). Међутим, њихова даља професионална надградња условљена је временом проведеним у настави, успостављеним односима са ученицима, колегама и осталим учесницима наставног процеса,

---

² Рудолф Филиповић у предговору књиге *Увод у глотодидактику* (1977) Мирјане Пребег-Вилке бележи да се наставник страног језика мора образовати осим у својој струци и у свим оним подручјима која ће га оспособити да наставу изводи на темељу наставних метода заснованих на наставним принципима.

образовном политиком, vlastitim stavovima i, naravno, kontinuiranim obrazovanjem, pod kojim se podrazumeva aktivnost učenja s ciljem unapređivanja stručnih znanja i profesionalnih vештина kroz poхађање акредитованих семинара, радионица, обука и научно-стручних конференција.³ Осим наведених прилика за стручно усавршавање, Џим Скривенер (2005: 370–385) издваја и следеће: читање стручних часописа и испробавање идеја које се налазе у њима, писање чланака за стручне часописе, размена идеја са осталим колегама, опсервације часова, руковођење стручним активом, оснивање сопствене школе, давање приватних часова, писање чланака за новине, књига и др.

Говорећи о професионалним компетенцијама наставника српског као страног језика, Ранко Бугарски (1984: 17) поставља два кључна питања: *Ко би требало да предаје српскохрватски као страни језик?*, односно *Како би изгледао његов оптимални стручни профил?* Осим што се очекује да буде врстан познавалац науке о српском језику, наставник мора поседовати одговарајуће методичке компетенције (Новаковић 2022: 73–74). Сходно томе, закључујемо да „не може сваки говорник српскога језика бити и одговарајући наставник” (Велимирац 2016: 28). Ипак, историјски развитак наставе српског као страног језика (почев од шездесетих година прошлога века) показује нам да су се њоме „како изгледа, највише бавили или сербокроатисти са знањем језика који је матерњи онима који српскохрватски уче као страни, односно неког посредничког трећег језика, или пак стручњаци за одговарајући страни језик који су стекли и одређена стручна знања о српскохрватском језику и нашој књижевности и култури” (Бугарски 1984: 17). Никола Кремзер (1984: 31) сматра да у нас постоји заблуда да су свршени студенти српског као матерњег језика најкомпетентнији за наставу српског као страног језика, износећи сопствени редослед наставника сходно потребним компетенцијама и сходно чињеници да се страни језик учи дијаметрално супротно матерњем: 1) наставници којима је матерњи језик исти као и слушаоцима, а студирали су српскохрватски код нас, 2) наставници којима је матерњи језик српскохрватски, а студирали су језик који је слушаоцима матерњи, 3) наставници којима је матерњи језик српскохрватски, а студирали

---

³ Бјекић и сар. (2016) издвајају три фазе професионалног развоја наставника: 1. иницијално образовање, 2. приправништво или период увођења у посао и 3. фазу континуираног професионалног развоја.

су неки од светских језика који може послужити као метајезик у комуникацији са слушаоцима и 4) наставници који су студирали српскохрватски као матерњи, а владају и неким страним језиком познатим слушаоцима (метајезик)⁴. Као што можемо из наведеног пописа видети, наставника српског као матерњег језика ставља на последње место, због чега се оправдано питамо да ли је заиста могуће да ће наставници страних језика боље познавати фундаментална питања србистике, односно да ли се методичке компетенције могу ставити испред стручних ако имамо у виду да „не постоји довољно добра метода ни довољно добар инструмент које немотивисан и недовољно стручан предавач не може упропастити” (Крајишник 2016: 16).

2. Методолошке поставке истраживања

Предмет и циљ истраживања

Организација округлих столова током деведесетих година XX века, отварање центара за учење српског као страног у Београду (1986), Новом Саду (2001), Нишу (2013), Крагујевцу (2015) и организација четири научна скупа *Српски као страни језик у теорији и пракси* (2006, 2010, 2014, 2018) представљају значајне и преломне тренутке у развоју методике наставе српског као страног језика. Посебно место припада и акредитацији основних и мастер академских студија за образовање наставника српског као страног језика, које представљају природан и логичан одговор високошколских институција на уочени пропуст у оквиру србистичких наука – недостатак наставника са ускостручним и методичким компетенцијама потребних за реализацију ове врсте наставе. Практика нам показује да су наведени догађаји утицали на повећање интересовања за овом научном и наставном дисциплином, али, нажалост, од деведесетих година до дана данашњег није било посебних истраживања у вези са питањима инцијалног образовања и континуираног усавршавања наставника српског као страног језика. Наиме, још увек немамо јасну представу о томе које иницијално образовање поседују актуелни предавачи српског као страног језика,

---

⁴ Како би успешно остварио унапред постављене циљеве, од наставника се очекује да познаје неки од светских језика (енглески, француски, немачки, руски итд.), мада Весна Крајишник (1996) истиче да то није неопходно, с обзиром на постојање приступа којим се српски језик може научити без изговорене речи на страном језику.

као ни које програме континуираног образовања они могу похађати. Зато је предмет овога рада анализа стручне спреме актуелних предавача и могућности њиховог професионалног развоја, са циљем стварања јасније слике о променама у наставној пракси које су се догодиле током четрдесетогодишњег развоја наставе српског као страног језика.

Задаци истраживања

У складу са формулисаним предметом и постављеним циљем истраживања издвојили смо следеће истраживачке задатке:

1. Анализирати иницијално образовање предавача српског као страног језика.
2. Сагледати могућности професионалног усавршавања предавача у области методике наставе српског као страног језика.

Методe, технике, инструменти и узорак истраживања

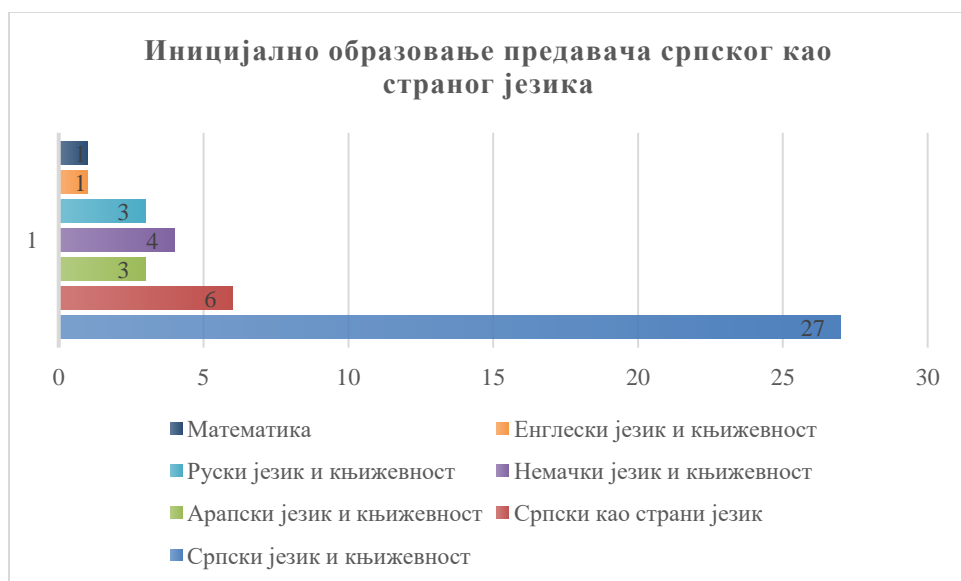
У складу са постављеним предметом, циљем и задацима истраживања у теоријском делу рада користили смо методу теоријске анализе са техником анализе садржаја, а у емпиријском делу рада дескриптивну методу са техником анкетирања. Као истраживачки инструмент употребили смо упитник (скр. ИОСУНСС – *Иницијално образовање и стручно усавршавање наставника српског као страног језика*) осмишљен за потребе овог истраживања. Упитник је садржао двадесет три питања, којима смо настојали да прикупимо потребне податке о иницијалном образовању и могућностима стручног усавршавања предавача у овој области од изузетног националног значаја. Захваљујући побројаним методама, спровели смо детаљну квалитативну и квантитативну анализу, чији су резултати представљени помоћу графикона. Сви подаци су квантитативно анализирани употребом софтвера *MS Excel 2019*, а користили смо следеће параметре: фреквенцију (f) и проценат (%). Узорак истраживања представљали су одговори предавача окупљених у групи на Фејсбуку под називом *Српски језик за странце: група за предаваче*. Истраживање је реализовано средином септембра 2022. године.

3. Анализа резултата истраживања

У реализованом истраживању учествовало је укупно 45 испитаника, и то 44 предавача женског пола и 1 предавач мушког пола. Анкетирани предавачи имају неједнако ускуство у настави српског као страног језика. Анализа резултата нам је показала да двадесет и девет испитаника поседује искуство у настави српског као страног језика краће од пет година (64,44%), од чега чак њих једанаесторо мање од годину дана (24,44%). Шесторо испитаника је у настави у периоду од шест до десет година (13,33%), док десет испитаника има искуство од једанаест или више година (22,22%). Интересантно је да предавачи у последњој поменутој групи имају искуство од једанаест, дванаест или шеснаест година, што можемо повезати са важним друштвено-политичким дешавањима у нашој заједници, али и са кључним догађајима у развоју методике наставе српског као страног језика – оснивање центара за српски као странани језик у Београду и Новом Саду, те организацију прве научне конференције *Српски као страни језик у теорији и пракси* (2006). Са друге стране, висок проценат предавача са искуством краћим од годину дана указује нам на повећање заинтересованости за овом научном облашћу. Притом, чак осам од једанаест поменутих испитаника има завршене студије српског језика и књижевности, што је у директној вези са актуелним приликама на тржишту рада, те се настава српског као страног језика перципира као алтернативна могућност запослења. За чак двадесет и пет испитаника (55,56%) држање часова странцима представља главни извор прихода, док за њих двадесет ова врста активности јесте додатна зарада (44,44%). Највећи број испитаника наставу српског као страног језика реализује „у самосталној режији” (30; 66,67%), затим у „акредитованим (високошколским) установама” (6; 13,33%), „путем компанија на интернету” (5; 11,11%), у „приватним школама за учење језика” (3; 6,67) и „основној школи” (на албанском језику) (1; 2,22%). Сходно томе, предавачи своје часове реализују у: 1) онлајн-окружењу (21; 46,67%), 2) конвенционалној (традиционалној) учионици (18; 40%), односно 3) и у онлајн-окружењу и у традиционалној учионици (6; 13,33%). Узимајући у обзир наведене процентуалне уделе, можемо закључити да нема значајне разлике у погледу начина реализације овог вида наставе.

Анализа резултата истраживања нам је у погледу иницијалног образовања наставника показала да предавачи у

настави српског као страног језика имају завршене студије српског (као матерњег) језика и књижевности (27; 60%), српског као страног језика (6; 13,33%), немачког језика и књижевности (4; 8,89%), арапског језика и књижевности (3; 6,67), руског језика и књижевности (3; 6,67%), енглеског језика и књижевности (1; 2,22%),⁵ те студије математике (1; 2,22%). Анкетирани предавачи су своје дипломе стекли на четири домаће високошколске институције – Филолошком факултету у Београду (24; 53,33%), Филозофском факултету у Новом Саду (12; 26,67%), Филозофском факултету у Нишу (6; 13,33%), Природно-математичком факултету (1; 2,22%), као и на две стране институције – Факултету за стране језике Универзитета у Ђенови (1; 2,22%) и Факултету страних језика и књижевности Универзитета у Букурешту (1; 2,22%).

Графички приказ 1. *Иницијално образовање предавача српског као страног језика*

На основу добијених података закључујемо да највећи број предавача има завршене основне или мастер академске студије српског језика и књижевности, што се у потпуности поклапа са стањем какво је описано раду Николе Кремзера „Дидактичко-методски аспект наставе српског као страног језика” (1984), у коме сматра да је заблуда да

⁵ Са сигурношћу можемо тврдити да је листа наставника страних језика знатно шира од оне коју смо истраживањем добили. Наиме, иако група на Фејсбуку у којој је реализовано истраживање броји преко две и по хиљаде чланова, свега четрдесет и петоро је било спремно да попуни анкету.

наставник српског као матерњег буде најкомпетентнији за наставу српског као страног језика. Са таквим ставом уопште нисмо сагласни, јер смо мишљења да студије српског језика и књижевности на државним универзитетима у РС пружају довољно стручних и методичких компетенција за реализацију овог вида наставе:

„Сматрамо да и наставници српског као матерњег језика могу постизати изванредне резултате, уколико настоје да се усавршавају у свим областима науке које ће га оспособити да наставу српског као страног језика спроводи на темељима наставних метода заснованих на наставним принципима” (Новаковић 2022а: 75).

Такође, приметно је у социодемографској структури испитаника и повећање удела наставника који имају завршене мастерске студије српског као страног језика (на Филолошком факултету у Београду и на Филозофском факултету у Новом Саду), чија ће важност у погледу унапређења квалитета наставе постати видљивија у нама блиској будућности. Александар Новаковић у раду „Анализа студијских програма *српски као страни језик* на филолошким и филозофским факултетима у Републици Србији” (2022б) истиче изузетан друштвени значај акредитације ове врсте студија на државним универзитетима у Београду, Новом Саду и Крагујевцу: 1) у образовању квалитетног наставног кадра и 2) у организацији и реализацији ефикасније наставе српског као страног језика. Резултати истраживања нам показују да се и наставници страних језика (арапског, немачког, руског и енглеског) неретко одлучују за држање часова српског језика странцима, што се, такође, поклапа са раније описаним чињеничним стањем. У вези са тим, приметно је да своја предавања, осим на српском језику, реализују и на страном језику који су студирали или којим добро владају – енглеском (18; 40%), мађарском (6; 13,33%), албанском (6; 13,33%), руском (6; 13,33), немачком (3; 6,67), шпанском (6,67%), италијанском (2; 4,44%), односно румунском (1; 2,22%), бирајући посреднички језик на основу потреба и порекла ученика које подучавају.⁶ Но, забележили смо и један случај да се наставник математике, коме је српски матерњи језик, бави наставом српског као страног језика, те постављамо природно и логично питање његове стручне и методичке оспособљености за тако захтеван и одговоран посао. Још је 1977. године познати загребачки англиста Рудолф Филиповић у предговору књиге Мирјане Пребег-Вилке *Увод у глотодидактику* тврдио

---

⁶ Један од анкетираних предавача је успешно завршио студије српског језика и књижевности, при чему је његов матерњи језик мађарски.

да је у методици владало погрешно мишљење о изворном говорнику као најбољем учитељу (свог) „материнског језика” (према Кремзер 1987: 31), јер се од наставника очекује да поседује горенаведене професионалне вештине.

У погледу континуираног усавршавања предавача, испитаници су се на следећи начин изјаснили: 1) похађају семинаре (28), 2) прате научну и стручну литературу (25), 3) учествују у радионицама (12) и 4) на конференцијама (9), односно 5) користе материјале за учење страних језика – пре свега, енглеског (3).⁷ Резултати истраживања нам показују да је семинар најпопуларнији вид усавршавања међу предавачима српског као страног језика. Анализа резултата нам је показала да су предавачи учествовали на два семинара: први је седмонедељна обука за предаваче српског као страног језика, чији је организатор и реализатор Центар за српски језик и културу *Азбукум*, док је други *обука наставника за примену програма наставе и учења за предмет Српски као нематерњи језик за први и други циклус обавезног образовања и општег средњег образовања*,⁸ чији су организатори и реализатори Дејана Милијић Субић (ЗУОВ) и проф. др Весна Крајишник (Филолошки факултет у Београду).⁹ Осим два најчешће помињана семинара, неколицина предавача је истакла и значај *Републичког зимског семинара*, чији је организатор Друштво за српски језик, а током којег обавезно буде одржано и предавање из области српског као страног језика, као и предавања у оквиру међународног *Научног састанка слависта у Вукове дане*. Паралелно са Скупом слависта већ десет година се одржава и *Курс за усавршавање лектора српског језика* у оквиру програмских активности Научно-образовног културног центра „Вук Караџић”.¹⁰ Осим наведеног курса, можемо приметити да нема ускостручног семинара одобреног за усавршавање компетенција у области српског као страног језика, што би требало да буде приоритет у следећем циклусу њиховог одобравања. И сами предавачи истичу да је потребно осмислити семинаре на којима би се стекла основна теоријско-методолошка знања у области наставе

---

⁷ Свега троје предавача је указало да се не усавршава у овој области.

⁸ Реч је о програму од јавног интереса које решењем одобрава министар (бр. 153-03-00033/2018-07).

⁹ Реч је о дисциплини која се директно ослања на методику наставе српског као страног језика, те овај семинар можемо прихватити као користан за предаваче.

¹⁰ Више информација у вези са овим курсом може се пронаћи на следећем веб-сајту: <http://skr.rs/zkwT>.

српског као страног језика, али и разјаснили конкретни проблеми у вези са начином: 1) представљања појединих граматичких области, 2) рада са децом и 3) мотивације (незаинтересованих) ученика.¹¹

За разлику од семинара, радионица је „интезивна, кратка по трајању активност учења, замишљена да обезбиједи могућност за стицање посебних знања и вјештина” (Вукотић 2018: 63). Такође је реч о врло популарном виду ангажовања наставника српског као страног језика, која претпоставља стицање знања применљивих у учионици кроз промишљање и испитивање сопствених уверења и ставова у вези са наставом и учењем. Пошто у начелу радионице води особа за коју се сматра да је експерт и која има завидан ниво искуства у домену теме на коју се радионица односи, предавачи су посебно истакли постојање: 1) радионице наставника Тање Перић Лазовић под називом *#sreTanja*, 2) онлајн-билтена посвећеног настави српског као страног језика предавача Јоване Дељанин (<http://skr.rs/zMmJ>), као и 3) серију предавања Академске српске асоцијације на Јутјубу¹². Такође, знатан проценат предавача је спреман да упише мастерске студије српског као страног језика (14; 31,11%) ради увећања и усавршавања својих знања у овој области. Ипак, међу њима има оних који су неодлучни (9; 20%) или оних који су против¹³ (22; 48,89%).

Важно место у стручном усавршавању предавача српског као страног језика заузима и праћење научне и стручне литературе. Од публикација предавачи посебно издвајају истоимене зборнике радова са научне конференције *Српски као страни језик у теорији и пракси*, коју организује Филолошки факултет Универзитета у Београду на четири године (2006, 2010, 2014, 2018). Реч је о публикацијама за које Весна Крајишник, управник Центра за српски као страни језик у Београду, карактерише као „својеврсне методичке приручнике за све који се баве овом врстом наставе” (Крајишник 2016: 10). Предавачи се врло често ослањају и на недавно објављени приручник за наставнике под називом *Српски као страни језик* (ЗУОВ, 2021).¹⁴ Уз консултовање зборника и приручника, предавачи

---

¹¹ „Као неко ко је ишао на скоро сва усавршавања која постоје из ове области, па чак и сама организовала једно, сматрам да наставници вапе за информацијама и приликама да надграде своје знање.”

¹² Видео-записи предавања могу се погледати на следећој веб-адреси: <http://skr.rs/zkwj>.

¹³ У ову групу убрајају се и они који су већ завршили наведене студије, те сматрају да су стекли довољно знања и вештина.

¹⁴ Приручник се може преузети са следеће веб-адресе: <http://skr.rs/zken>.

прате и научни рад универзитетских професора: Весне Крајишник, Вељка Брборића, Јасмине Дражић, Биљане Бабић, Јелене Ајдановић, Милке Николић и Марине Јањић. Осим тога, поједини предавачи су и сами учествовали на научним конференцијама *Српски као страни језик у теорији и пракси* (Филолошког факултета у Београду) и на скупу *Учење у пандемији – Сумма утисака* (Филозофског факултета у Нишу).

4. Закључак

Друштвено-политичке прилике у нашој земљи након Другог светског рата утицале су да настава српског као страног језика добије на важности. Иако је током историјског развитка наилазила на многобројне изазове (о којима је нашироко писано у научним радовима), захваљујући пожртвованости појединаца и активности високошколских институција, успешно је на њих одговорила, те данас можемо тврдити да представља дисциплину од изузетног друштвеног значаја, веома популарну међу многобројним наставницима и предавачима. Добро нам познате прилике и трендови у настави српског као матерњег језика и у нашим школама, утицале су да се свршени студенти (врло често и наставници са дугогодишњим искуством) окрену настави српског као страног језика, проналазећи у настави српског као страног језика алтернативну могућност запослења и рада „у струци”. Реализовано истраживање нам је показало да се поред наставника српског као матерњег језика, наставом српског као страног језика баве и наставници страних језика (енглеског, немачког, руског, арапског), наставници математике и, тек однедавно, наставници школовани за предаваче српског као страног језика на филолошким и филозофским факултетима у Крагујевцу, Новом Саду и Београду. Осим последњенаведених, који засигурно поседују неопходне вештине и компетенције за реализацију ове врсте наставе, у литератури се поставља питање стручности и оспособљености свих осталих да одговоре на растуће захтеве у овој врсти наставе. Мишљења смо да, најпре, наставници српског као матерњег језика, а затим и наставници страних језика могу бити успешни предавачи уколико испуне одговарајуће услове у погледу стручности и континуираног усавршавања методичких компетенција. За наставнике српског као матерњег језика нема дилеме да перфектно познају своју област, а врло охрабрујуће звучи чињеница да су

анкетирани наставници страних језика током свог иницијалног образовања похађали часове српског језика у оквиру својих студијских програма. С обзиром на чињеницу да је акредитација мастерских студија српског као страног језика обезбедила школовање стручних кадрова и промену у социодемографској структури предавача српског као страног језика, унапређење квалитета наставе директно зависи од нових програма стручног усавршавања.

Програми целоживотног образовања имају немерљиву важност за даљи развој стручних и методичких компетенција свих предавача. Настојећи да се у датој области усавршавају, наставници српског као страног језика најчешће похађају семинаре, прате научну и стручну литературу, учествују у радионицама и на конференцијама и прилагођавају материјале за учење страних језика. Нажалост, истраживање нам је показало да их је врло мало, с обзиром на чињеницу да су анкетирани наставници издвојили свега неколико семинара, радионица и конференција. Стога можемо закључити да важно место у будућем развоју методике наставе српског као страног језика припада акредитовању, организацији и реализацији програма за професионално усавршавање предавача. Истакнуто место у том настојању могли би имати центри за изучавање српског као страног језика при катедрама за српски језик у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и Нишу. Верујемо да би њихов индивидуални рад, али и међусобно удруживање људских и материјалних ресурса засигурно допринело покретању програма од националног интереса за усавршавање у овој области.

Литература

- Bjekić, Dragana, Stojković, Milica, Kuzmanović, Biljana. (2016). School-based mentoring of students-teachers in the practice and beginning teachers. In: *Proceeding of TIE2016* (ed. I. Milićević). Čačak: Faculty of Technical Sciences, 334–352.
- Bodrić, R. (2017). Osvrt studenata anglistike na metodičku praksu kao oblik razvijanja nastavničkih kompetencija. U: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru 6* (ur. S. Gudurić i B. Radić-Bojanić). Novi Sad: Filozofski fakultet, 379–396.
- Borg, S. (2006). *Teacher Cognition and Language Education*. London: Continuum.
- Bugarski, Ranko (1984). *Pregršt pitanja o srpskohrvatskom kao stranom jeziku*. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 17–22.

- Дурбаба, Оливера (2018). О образовању наставника страних језика у Републици Србији. У: *Језици образовања* (ур. Јулијана Вучо и Јелена Филиповић), том VIII, Београд: Филолошки факултет, 131–146.
- Đigić, G. (2013). *Ličnost nastavnika i stilovi upravljanja razredom* (doktorska disertacija). Niš: Filozofski fakultet.
- Ђорђевић, Ана (2016). Ефекат иницијалног образовања и обуке будућих наставника страног језика. *Настава и васпитање* LXV, 153–166.
- Филиповић, Рудолф (1977). *Предговор*. У: Пребег-Вилке, Мирјана. *Увод у глотодидактику*. Загреб: Школска књига.
- Freeman, D. (2002). The hidden side of the work: Teacher knowledge and learning to teach. *Language Teaching* 35, 1–13.
- Крајишник, Весна (1996). Успостављање прве комуникације са студентима који уче српски као страни језик. *Књижевност и језик*, XL/1–2, 99–106.
- Крајишник, Весна (2016). Нека питања из методике наставе српског као страног језика. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 7–26.
- Kremzer, Nikola (1984). Didaktičko–metodski aspekt nastave srpskohrvatskog kao stranog. У: *Округли сто „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 29–33.
- Новаковић, Александар (2022). *Увод у методу наставе српског као страног језика*. Ниш: Филозофски факултет.
- Новаковић, Александар (2022). Анализа студијских програма *српски као страни језик* на филолошким и филозофским факултетима у Републици Србији. *Методички видици*, 13 (у штампи).
- Scrivener, Jim (2005). *Learning Teaching*. Oxford: Macmillan Education.
- Velimirac, Svetlana (2016). Uloga nastavnika srpskog kao stranog jezika. У: *Српски као страни језику теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 27–35.
- Vidaković, Mirna (2016). *Nov model stručnog usavršavanja profesora poslovnog engleskog jezika u Srbiji: teorijski, metodološki i praktični aspekti* (doktorska disertacija). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Vizek Vidović, V. (2009). Компетенције и компетенијски профили у учитељској и наставничкој професији. У: *Planiranje kurikuluma usmjerenoga na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika: priručnik za visokoškolske nastavnike* (ур. V. Vizek Vidović). Zagreb: Filozofski fakultet, 33–39.
- Vukotić, Dragiša (2018). *Sjeloživotno obrazovanje nastavnika stranih jezika u formalnim obrazovnim sistemima* (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.
- Зобеница, Николина, Стипанчевић, Ана (2016). Компетенције наставника немачког језика и књижевности у Србији. *Наслеђе*, 13(33), 151–162.

Извори

Стандарди компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја, Службени гласник РС, бр. 72/09, 7. јун 2011. године.

Aleksandar M. Novaković

INITIAL EDUCATION AND PROFESSIONAL TRAINING FOR TEACHERS OF SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary: The paper deals with the professional qualifications of current lecturers of Serbian as a foreign language and the possibilities for their professional development. The aim is to create a clearer picture of the changes in teaching practice during the forty-year development of the teaching of Serbian as a foreign language. The research used the theoretical analysis method with the content analysis technique and the descriptive method with the survey technique. The analysis showed that, next to the teachers of Serbian as a mother tongue, teachers of foreign languages (English, German, Russian, Arabic) and mathematics teachers (!?) are engaged in this type of teaching. Recently, teachers trained to teach Serbian as a foreign language at the faculties of philology and philosophy in Kragujevac, Novi Sad and Belgrade have also been engaged in this type of teaching. To improve their skills in a given field, lecturers of Serbian as a foreign language most often attend seminars, follow scientific and professional literature, participate in workshops and conferences and adapt materials for learning foreign languages. Unfortunately, there are very few programs for professional training, and their accreditation, organization and realization is an activity of extreme importance for the future development of this scientific discipline.

Keywords: Serbian language as a foreign language, lecturers, initial education, continuous improvement